

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Затверджено
на засіданні приймальної комісії
Львівського національного університету
імені Івана Франка
24.04.2023 р. (протокол № 4)
Ректор

Володимир МЕЛЬНИК

ПРОГРАМА

**фахового вступного випробовування з економічної теорії
для здобуття освітнього ступеня магістра
(на основі попередньо здобутого ОКР «Спеціаліст» та ОС «Магістр»)**

Спеціальність – 051 «Економіка»

**Освітні програми – «Бізнес-економіка», «Міжнародна економіка»,
«Економічна кібернетика», «Економічна аналітика та бізнес-статистика»,
«Економіка та правове регулювання в бізнесі», «Економіка та безпека
інформації»**

**Спеціальності – 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок», 073 «Менеджмент»,
075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»**

**Освітні програми: «Облік і аудит», «Облік у глобальному цифровому
суспільстві (освітньо-наукова)», «Фінанси та інноваційно-інвестиційні
технології», «Фінанси і кредит» (освітньо-наукова), «Банківський бізнес і
фінансові технології», «Митна справа та фіскальне адміністрування»,
«Менеджмент організацій і адміністрування», «Маркетинг»,
«Підприємництво та біржова діяльність»**

МАКРОЕКОНОМІКА

Тема 1. Макроекономіка як наука

Економічні потреби та виробничі ресурси. Потреби людей та їх безмежність. Економічні інтереси. Виробничі ресурси та їх обмеженість.

Національна економіка та її основні суб'єкти. Суть національної економіки та її складники. Галузева структура економіки. Фізична та монетарна економіка. Відкрита і замкнута економіка. Ефективність функціонування національної економіки.

Предмет і функції макроекономіки. Предмет макроекономіки та основні сфери її дослідження. Функції макроекономіки. Позитивна та нормативна макроекономіка. Цілі економічної політики. Макроекономічна нестабільність.

Методи макроекономіки. Метод наукової абстракції. Економічний аналіз. Індукція і дедукція. Моделювання як метод макроекономічного аналізу. Економічні поняття, категорії та закони.

Економічне пізнання та політична філософія макроекономіки. Економічна інформація (економічні показники). Номінальні і реальні змінні. Пастки на шляху економічного пізнання. Економічне сприйняття.

Тема 2. Форма виробництва

Форма виробництва та її головні складники. Суть форми виробництва. Натуральна господарка і її ознаки. Причини розвитку товарної форми виробництва. Виникнення ринку. Продукт виробництва як товар. Суть і функції грошей. Грошова система. Еволюція грошей та грошових систем. Процентна ставка. Попит на гроші і пропозиція грошей. Грошові агрегати. Валюта і валютний курс.

Виробництво і його витрати. Процес виробництва. Витрати виробництва. Проблеми вибору та виробничих можливостей національної економіки. Крива виробничих можливостей. Альтернативна вартість.

Суть і фактори економічного зростання. Зміст і значення економічного зростання. Фактори і типи економічного зростання. Погляди на економічне зростання. Закономірності економічного зростання країн у XX - початку XXI ст. Багаті і бідні країни. Класифікація країн за рівнем доходу.

Тема 3. Економічна система та її основні суб'єкти

Економічна система та її компоненти. Суть та механізми економічної системи. Права власності. Ринкова економіка та основні принципи її організації. Сучасні моделі ринкової економіки. Суть командної економіки та її неспроможність.

Схема кругопотоку ресурсів, продуктів і доходів у ринковій економіці. Двосекторна модель кругопотоку. Доходи, видатки і витрати. Заощадження та інвестиції в моделі кругопотоку. Державний та закордонний сектори в моделі кругопотоку.

Економічна роль держави в ринковій економіці. Традиційні економічні функції держави. Державний бюджет і його доходи та видатки.

Фірма як економічний суб'єкт. Суть, ознаки та розміри фірм і підприємств. Правові форми фірми. Капітал підприємства. Основний і оборотний капітал. Амортизація. Виторг і прибуток фірми.

Економіка домогосподарства. Функції домогосподарства в ринковій економіці. Доходи домогосподарства. Номінальні та реальні доходи. Структура сукупного доходу сімей. Економічна нерівність. Рівень бідності. Соціальний захист населення (прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата) в умовах російської агресії.

Тема 4. Основні макроекономічні показники

Валовий внутрішній продукт та принципи його обчислення. Валовий внутрішній продукт (ВВП) як основний показник обсягу національного виробництва. Номінальний і реальний ВВП. Природний ВВП. ВВП-розрив. Методологія обчислення ВВП.

Три методи обчислення ВВП. ВВП як сума видатків. Особисті споживчі видатки. Інвестиційні видатки. Державні закупівлі та чистий експорт. ВВП як сума доходів. Факторні доходи. Амортизація і непрямі податки. ВВП як сума доданої вартості. Методологія обчислення ВВП в Україні.

Інші показники національного обсягу виробництва. Валовий національний продукт (ВНП). Чистий внутрішній продукт (ЧВП). Національний дохід (НД). Використований дохід (ВД). Особистий дохід (ОД).

Показники рівня зайнятості. Зайняті і безробітні. Рівень безробіття. Повна зайнятість. Види безробіття. Природна норма безробіття.

Показники рівня цін. Індекс споживчих цін (ІСЦ). Дефлятор ВВП. Зведення номінального до реального ВВП. Інфлювання і дефлювання.

Платіжний баланс як основний показник зовнішньоекономічної діяльності держави. Підрозділи платіжного балансу. Кредит і дебет. Чисте придбання активів і чисте прийняття зобов'язань. Розділи платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу. Взаємозв'язок рахунків платіжного балансу. Стандартна і аналітична форми презентації платіжного балансу. Інші показники зовнішньоекономічної діяльності держави.

Тема 5. Виробництво, споживання та інвестиції

Виробництво та розподіл національного доходу. Чинники, що визначають величину національного доходу. Функціональний розподіл національного доходу. Особистий розподіл національного доходу. Показники диференціації доходів домогосподарств. Індекс людського розвитку.

Інструментарій для аналізу споживання і заощадження. Функція споживання і функція заощадження. Гранична схильність до споживання і до заощадження (MPC і MPS). Середня схильність до споживання і до заощадження (APC і APS). Чинники споживання, не пов'язані з використовуваним доходом. Мотиви, види та рівень заощаджень у національній економіці.

Моделі поведінки споживача. Кейнсіанська функція споживання як модель поведінки споживача. Постулати (твердження) Кейнса. Загадка споживання. Динаміка середньої схильності до споживання.

Суть та значення інвестицій. Капіталовкладення. Інвестиційний процес та його типи. Асиметрична інформація. Напрями аналізу інвестицій. Структура інвестицій. Види інвестицій (валові і чисті, реальні та фінансові, прями і портфельні, венчурні і безризикові, автономні та похідні). Показники ефективності інвестування.

Тема 6. Сукупні видатки та економічна рівновага

Сукупні видатки та рівноважний ВВП. Суть та складники сукупних видатків. Рівноважний рівень ВВП. Два підходи до визначення рівноважного ВВП. Кейнсіанський хрест. Процес встановлення економічної рівноваги у національній економіці в короткостроковому періоді.

Мультиплікатор видатків. Ефект мультиплікатора. Вторинні споживчі видатки. Похідні інвестиції. Вплив державного сектора та змін зовнішньої торгівлі на рівноважний ВВП. Мультиплікатор податків. Повний мультиплікатор.

Механізм досягнення рівноваги у довгостроковому періоді. Процентна ставка як інструмент досягнення рівноваги у довгостроковому періоді. Інфляційний і рецесійний розриви. Парадокс заощадження.

Тема 7. Сукупний попит і сукупна пропозиція

Сукупний попит і його складники. Крива сукупного попиту та її переміщення. Причини від'ємного нахилу кривої AD . Переміщення кривої сукупного попиту.

Сукупна пропозиція AS . Крива сукупної пропозиції та її переміщення. Крива довгострокової сукупної пропозиції та її переміщення. Крива короткострокової сукупної пропозиції. Чинники сукупної пропозиції в короткостроковому періоді.

Макроекономічна рівновага сукупного попиту і сукупної пропозиції. Застосування моделі *AD-AS*. Рівновага сукупного попиту і сукупної пропозиції. Збурення сукупної пропозиції. Стагфляція. Збурення сукупного попиту. Перегріта економіка. Дискусія з приводу макроекономічної рівноваги.

Тема 8. Макроекономічна нестабільність

Суть та причини економічних коливань. Безробіття. Діловий цикл і його фази. Економічні ніколи про причини короткострокових циклічних коливань. Втрати від безробіття і його причини. Закон Оукена. Природна норма безробіття та державна політика її зниження.

Суть, види, причини та соціально-економічні наслідки інфляції. Суть інфляції. Рівень і темп інфляції. Види та соціально-економічні наслідки інфляції. Економічні ніколи про причини інфляції. Інфляція як багатofакторний процес.

Крива Філіпса. Методи боротьби з інфляцією. Індексація і дезінфляція. Рівень інфляції в Україні та в різних групах країн.

Тема 9. Стабілізаційна політика (монетарна та фіскальна)

Суть, знаряддя та завдання монетарної політики. Центральний банк та його функції у національній економіці. Суть та основні цілі монетарної політики. Види монетарної політики та її передавальний механізм. Політика «дорогих» і «дешевих» грошей. Передавальний механізм монетарної політики. Ефективність монетарної політики.

Комерційні банки та процес створення банківських депозитів. Функції комерційних банків. Часткове резервування депозитів. Пропозиція грошей за часткового резервування депозитів. Простий депозитний мультиплікатор.

Суть, види та інструменти фіскальної політики. Дискреційна і недискреційна фіскальна політика. Автоматичні стабілізатори.

Дефіцит державного бюджету. Крива Лафера. Державний борг та його причини. Внутрішній і зовнішній борг. Вплив дефіциту бюджету і державного боргу на національну економіку. Зовнішня заборгованість країни. Полегшення тягаря зовнішнього боргу та методи зменшення зовнішньої заборгованості країни.

МІКРОЕКОНОМІКА

Тема 1. Мікроекономіка як наука

Предмет і об'єкт мікроекономіки. Ринок та його види. Історія формування мікроекономіки як науки.

Методологія мікроекономічного аналізу. Моделювання як метод мікроекономічного аналізу. Ендогенні та екзогенні змінні мікроекономічних моделей. Економічні закони.

Інструментарій мікроекономічного дослідження. Попит, пропозиція і рівноважна ціна. Надлишок (вигода) споживача і надлишок (вигода) виробника.

Еластичність попиту. Цінова еластичність попиту. Дугова та точкова еластичність попиту. Визначники еластичності попиту за ціною. Вплив еластичності попиту на виторг.

Інші концепції еластичності попиту. Перехресна еластичність попиту. Еластичність попиту за доходом.

Еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції за ціною. Дугова та точкова еластичність пропозиції. Визначники еластичності пропозиції за ціною. Перехресна еластичність пропозиції.

Тема 2. Мікроекономічний аналіз державного регулювання економіки

Прямі та непрямі податки. Види непрямих податків. Вплив акцизів на пропозицію. Податковий тягар. Акцизи та еластичність попиту і пропозиції. Правило розподілу податкового тягаря.

Вплив дотацій та субсидій на ринкову поведінку ділових одиниць. Суть та наслідки призначення урядом дотацій виробникам. Економічний зміст та наслідки призначення субсидій споживачам.

Державне втручання у функціонування ринків сільськогосподарської продукції. Суть та причини виникнення проблем фермерських господарств у тривалому і короткостроковому періодах. Політика створення буферних запасів продовольства. Політика підтримання цін на сільськогосподарську продукцію в Україні в умовах російської агресії.

Тема 3. Аналіз поведінки споживача

Теорія граничної корисності. Корисність та її види. Закон спадної граничної корисності. Правило максимізації корисності. Парадокс вартості. Вигода (надлишок) споживача.

Теорія індивідуальності. Аналіз кривої індивідуальності (байдужості). Карта індивідуальності (байдужості) та її види. Бюджетна пряма та визначення стану рівноваги споживача. Бюджетна пряма та зміни у доході і цінах. Криві “ціна-споживання” і “дохід-споживання”. Криві Енгеля.

Аналіз ефектів заміщення і доходу. Загальний ефект від зміни ціни продукту. Ефекти заміщення і доходу. Прояви ефектів заміщення і доходу для різних товарів за Гіксом. Товари Гіфіна. Ефекти заміщення і доходу за Слуцьким.

Тема 4. Теорія виробництва

Виробництво та виробнича функція. Виробнича функція та методи її вираження. Двофакторна виробнича функція. Час як економічний ресурс. Короткостроковий і довгостроковий періоди виробництва. Постійні та змінні виробничі ресурси.

Виробнича функція з одним змінним ресурсом. Загальний продукт та його динаміка у короткостроковому періоді. Закон спадної віддачі. Середній та граничний продукти.

Аналіз взаємозв'язків між окремими видами продукту виробника. Стадії виробництва та їх характерні риси.

Аналіз виробництва у довгостроковому періоді. Ізокванта та карта ізоквант. Граничний коефіцієнт технологічного заміщення факторів виробництва. Види виробничої функції.

Закон ефекту масштабу виробництва і форми його прояву. Зростаючий ефект масштабу. Спадний ефект масштабу. Незмінний ефект масштабу.

Ізокоста. Рівновага виробника. Ізокоста та методи її вираження. Мінімізація витрат виробництва. Траєкторія розширення виробництва.

Тема 5. Витрати і прибуток фірми

Суть витрат виробництва та їх види. Економічні (альтернативні) витрати виробництва. Явні та неявні витрати. Короткострокові та довгострокові витрати виробництва. Трансакційні витрати.

Аналіз короткострокових витрат виробництва. Види короткострокових витрат виробництва. Аналіз взаємозв'язків між загальними, середніми та граничними витратами.

Довгострокові витрати виробництва. Види довгострокових витрат виробництва. Ефект масштабу виробництва та його види. Довгострокові витрати виробництва і структура галузі.

Виторг фірми та його види. Загальний, середній та граничний виторг фірми. Аналіз взаємозв'язків між окремими видами виторгу фірми. Еластичність попиту за ціною та загальний виторг фірми.

Прибуток фірми та його види. Економічний і бухгалтерський прибуток. Нормальний прибуток. Середній та граничний прибуток фірми.

Методи визначення оптимального обсягу виробництва фірми. Зіставлення загального виторгу і загальних витрат. Зіставлення граничного виторгу і граничних витрат.

Тема 6. Досконала конкуренція та чиста монополія

Ринкова структура і поведінка фірми. Суть ринкової структури. Ринкова структура і галузь. Види ринкових структур. Ідеальні та реальні ринкові структури.

Короткострокова рівновага конкурентної фірми. Визначення оптимального обсягу випуску конкурентної фірми в короткостроковому періоді зіставленням TR і TC . Визначення оптимального обсягу випуску конкурентної фірми в короткостроковому періоді зіставленням MR і MC . Конкурентна рівновага для фірми і галузі у короткостроковому періоді.

Рівновага конкурентної фірми у довгостроковому періоді. Умова довгострокової рівноваги конкурентної фірми. Крива пропозиції галузі у довгостроковому періоді.

Суть і умови виникнення монополії. Основні ознаки чистої монополії. Умови виникнення монополії. Природна монополія.

Визначення ціни та обсягу виробництва в умовах чистої монополії. Визначення ціни і випуску продукції фірмою у короткостроковому періоді. Визначення ціни і випуску продукції фірмою у довгостроковому періоді. Порівняльний аналіз чистої монополії і досконалої конкуренції. Державне регулювання цін.

Цінова дискримінація та антимонопольне законодавство. Умови цінової дискримінації. Види цінової дискримінації. Антимонопольне законодавство.

Тема 7. Монополістична конкуренція та олігополія

Поведінка виробника в умовах монополістичної конкуренції. Ознаки та умови монополістичної конкуренції. Вибір ціни та обсягу виробництва фірмою у короткостроковому періоді. Визначення оптимального обсягу виробництва та ціни фірмою у довгостроковому періоді.

Суть і наслідки нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту. Вплив рекламної діяльності на обсяги продажу і витрати виробництва.

Монополістична конкуренція і ефективність. Виробнича та розподільна ефективність в умовах монополістичної конкуренції. Наслідки нецінової конкуренції для споживачів.

Особливості організації олігопольного ринку. Основні ознаки олігополії. Взаємозалежність олігополістів та схильність до змови. Картелі. Нецінова конкуренція.

Моделі поведінки фірми в умовах олігополії. Модель дуополії як відображення ринкової поведінки фірми-початківця. Модель ламаної кривої попиту. Теорія ігор і поведінка олігополії.

Ефективність олігополії та її наслідки. Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії. Державне регулювання олігополії.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Панчишин С. М. Макроекономіка: навчальний посібник. / Видання 4-те, виправлене і доповнене. Львів: Видавництво «Апріорі». 2022. 524 с.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 кн. / [С. М. Панчишин, П.І. Островерх, І.В.Грабинська та ін.] / За ред. С.М. Панчишина і П.І. Островерха. / 5-те вид., виправл. та доп. Л.: Апріорі, 2021. Кн. 1: Вступ до макроекономіки. Макроекономіка. 582 с.
3. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 кн. / [С. М. Панчишин, П.І. Островерх, В.Б.Буняк та ін.] / За ред. С.М. Панчишина і П.І. Островерха. Кн. 2: Мікроекономіка. 2-ге вид., виправл. та доп. К.: Знання, 2014. 390 с.
4. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка: Навч. посібник / [З.Г. Ватаманюк, О.З. Ватаманюк, Н.І. Гнатюк та ін.]; за ред. О.З. Ватаманюка. Львів: Інтелект-Захід, 2011. 656 с.
5. Економічна теорія: практикум (тести і задачі): Навчальний посібник / [О. Ватаманюк, Є. Майовець, М. Стирський та ін.]; за ред. О. Ватаманюка. Львів: Інтелект-Захід, 2010. 374с.
6. Островерх П.І. Мікроекономіка. Тести і задачі: Навч. посібник. Львів: Львівський національний університет імені Ів. Франка, 2006. 400 с.
7. Манків Г. Макроекономіка. К.: Основи, 2000. 588 с.
8. Mankiw N.G. Principles of Economics. / Seventh edition. Stanford: Cengage Learning, 2015. XXXII. 847 p.
9. Mankiw N.G. Macroeconomics. / Seventh edition. New York: Worth Publishers, 2010. XXXVII. 598 p.